

Amžius ir įtrauki komunikacija: kaip kalbėti apie senėjimą ir vyresnius žmones?

Gairės žiniasklaidai

Vyresnio amžiaus žmonės žiniasklaidoje: per mažai reprezentacijos ir daug stereotipų – tokias išvadas rodo įvairios žiniasklaidos ir kitų viešųjų medijų analizės. Ekspertai teigia, kad tai prisideda prie nerealistiško vyresnių asmenų įvaizdžio formavimo, gilina stereotipus ir didina atskirtį, o tai gali lemti diskriminacijos amžiaus pagrindu atvejus.

Kaip reprezentuojame vyresnius asmenis žiniasklaidoje?

2023 m. žiniasklaidos stebėsenos ir analizės bendrovė „Mediaskopas“ atliko [tyrimą](#) apie vyresnio amžiaus žmonių vaizdavimą tradicinėje Lietuvos žiniasklaidoje.

„Pastebėjome, jog senatvės kaip nepageidaujamo, vengtinio ir baimę keliančio reiškinių apibūdinimai dažniausiai kyla iš pačios žiniasklaidos. Žiniasklaidos pesimizmas amžėjimo atžvilgiu – sisteminė problema“, – teigia „Mediaskopo“ duomenų sprendimų ir analizės vadovė Vilūnė Kairienė.

Senatvės kaina – 1470 eurų per mėnesį: vietos senelių namuose tenka laukti ir metus

Piktinasi, kad senjorus nuo parduotuvių vaiko kaip nusikaltėlius: „Juk tai – ne iš gero gyvenimo“

Neringoje slaugomi senjorai liks be maisto?

Kad amžius netaptų gyvenimo nuosprendžiu. kokius įpročius senjorams ugdyti, o kokių atsisakyti?

Tyrimas atskleidė, kokio vaisiaus valgymas padės išlikti stipriems senatvėje

Ne pats geriausias pasirinkimas vyresnio amžiaus moterims: 4 plaukų atspalviai, kurie smarkiai sendina moteris

Rūpestis išvaizda vyresniame amžiuje: ne tik dėl pasitikėjimo savimi, bet ir depresijos prevencijai 41

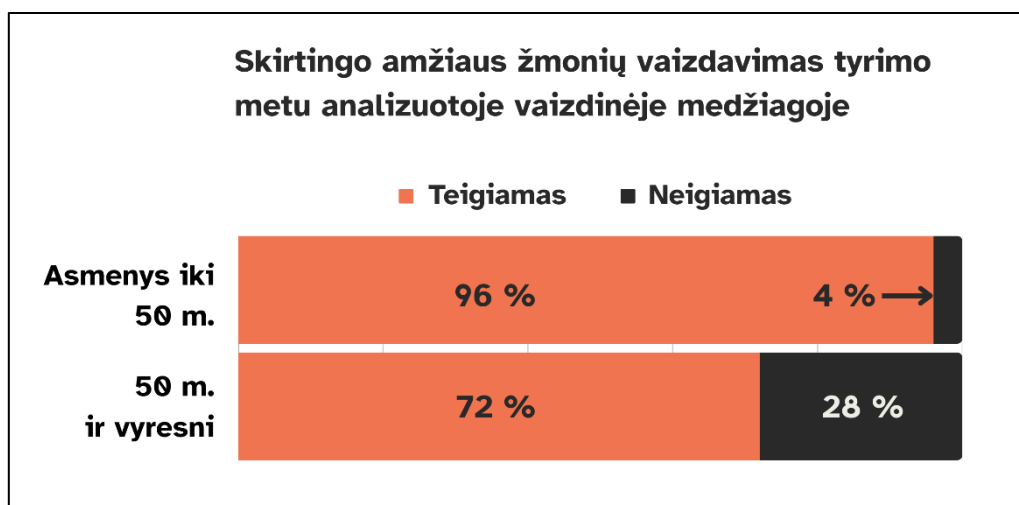
Analizės metu surinkti žiniasklaidos antraščių pavyzdžiai.

„Terminas „senjorai“ žiniasklaidoje skamba beveik 3,5 karto dažniau nei „pensininkai“. Šiems žodžiams priskiriamų būdvardžių analizė parodė ir visiškai skirtingą emocinį svorį. Pensininkai dažniau minimi vienišumo bei kriminaliniuose kontekstuose, tuo tarpu senjorai – bendrovių ir įmonių komunikacijoje, t. y., siūlant prekes, paslaugas, nemokamus renginius.“ – pastebi V. Kairienė.

Netikroviškas vizualusis atspindys medijose

Amerikos pensininkų asociacija (AARP) 2019 metais atliko vyresnio amžiaus žmonių reprezentavimo viešojoje medijoje [tyrimą](#). Jo metu buvo apžvelgta daugiau nei tūkstantis vyresnius žmones vaizduojančių nuotraukų ir kitų vaizdų, naudojamų įvairių prekių ženklų ir lyderių komunikacijoje – interneto svetainėse, socialiniuose tinkluose, naujienų portaluose ir pan. Pagrindinė tyrimo išvada – esamas virtualus vyresnių žmonių paveikslas neatspindi realios populiacijos, jos bruožų.

- Paaikėjo, kad nepaisant to, jog JAV 46 proc. populiacijos sudaro 50 metų ir vyresni gyventojai, jie randami tik 15 proc. vaizdų internete.
- Taip pat pastebėta, kad šios amžiaus grupės žmonės dažniau vaizduojami negatyviuose kontekstuose, nei jaunesni. Negatyviame kontekste vaizduojami 28 proc. 50 metų ir vyresnių asmenų, kai jaunesni nei 50 metų amžiaus asmenys – tik 4 proc. visų vaizdų.

- Tyrimo autoriai teigia, kad 50 metų ir vyresni asmenys vaizduojami kaip homogeniška grupė, pabrėžiant stereotipinius išvaizdos bruožus, neatspindinčius realios šiuolaikinės visuomenės. Pavyzdžiui, su realybe prasilenkia žmonių žilais plaukais vaizdavimas. Visuomenės apklausos rodo, kad 31 proc. 50 metų ir vyresnių gyventojų dažo plaukus, tačiau net 85 proc. tirtų vaizdų to neatspindi – juose vyresni žmonės matomi žilais plaukais arba be plaukų.

- Prognozuojama, kad iki 2030 m. 50 metų ir vyresni žmonės išleis 84 milijardus dolerių technologijų produktams, tačiau tik 5 proc. vaizdų internete vaizduoja šio amžiaus žmones besinaudojančius technologijomis.

Rekomendacijos vizualinei komunikacijai:

- Rinktis nuotraukas, kuriose matomi žmonių veidai, vietoje tokių, kurios vaizduoja tik kūno dalis (žilus plaukus, raukšlėtas rankas). Tai padeda vyresnio amžiaus žmones reprezentuoti kaip asmenybes su mintimis ir emocijomis.
- Skirti dėmesio vyresnių žmonių įvairovei: lyčių, rasių, negalios ir kt.
- Vengti pertekliaus nuotraukų, kuriose vyresni žmonės vaizduojami sulinkę, pasirėmę lazdelėmis ir pan. Nors nemažai vyresnio amžiaus gyventojų patiria sveikatos sunkumus ar turi negalią, visgi tai nėra vienintelis vyresnių žmonių paveikslas.
- Vengti kitų kraštutinumų. Lygiai kaip ankstesniame patarime – perdėtas naudojimas nuotraukų su vyresniais žmonėmis šokinėjančiais parašutais ar nardančiais jūroje nereprezentuoja vyresnių žmonių įvairovės. Nors tuo užsiimančių žmonių yra, ekstensyvus tokių vaizdų naudojimas gali sukurti per didelę distanciją tarp komunikuojamo turinio ir jį iliustruojančių vaizdų.
- Naudoti spalvotas nuotraukas, vietoje juodai baltų.

Rekomendacijos rašytinei komunikacijai apie vyresnius žmones

Vietoje tokios komunikacijos...	...rekomenduojama pabandyti:
Kalbant apie vyresnį amžių, naudoti jaunystės apibrėžimus, kaip teigiamus aspektus, sudarant įspūdį, kad jaunystė yra geriau. Pvz.: jau amžiuje, bet dar jaunas širdy; kaip išlikti jaunu kai tau 60 metų; į kovą su senėjimu.	Formuoti požiūrį, kad amžiaus kaita yra normalus, įprastas dalykas: visi senėjame ir viskas su tuo yra gerai.
Vengti homogenizuojančių terminų – senoliai, senjorai ir pan.	Vietoje to vartoti žodžius, tinkamus temai, apie kurią rašome: vyresnio amžiaus gyventojai, 50 metų ir vyresni sportininkai, vyresni darbuotojai ir pan.
Apie vyresnius žmones kalbėti, kaip apie atskirtą, „kitą“ visuomenės grupę, vartojant vien įvardžius „jie“, „jų“.	<p>Kalbant apie universalias patirtis, kalbėti su įvardžiais „mes“, „mums“. Pvz.: vietoje „Lietuvoje daugėja senų žmonių, jie sudarys didesnę populiacijos dalį“, sakyti „Mes, kaip visuomenė, senėjame, didesnę dalį mūsų sudarys vyresni / seni žmonės“.</p> <p>Vietoj įspūdžio, kad senėjimas yra procesas, nutinkantis kažkam kitam, atspindėjime realybę – kad senėjimas vyksta mums visiems. Pvz.: vietoje „ko reikia vyresniems žmonėms“, kalbėjime apie tai, „ko reikia mums, kai senėjame“.</p>
Vartoti žodį „amžizmas“ be paaiškinimo.	Kalbant apie amžizmą, apibrėžti, kad tai – vyresnių žmonių diskriminacija dėl neigiamų ir nepagrįstų stereotipų.
Rinktis būdvardžius apibūdinti visai žmonių grupei: „pažeidžiama populiacijos dalis“.	Įvardinti konkrečius rizikos faktorius, kurie vyresnius asmenis pastato į pažeidžiamesnę poziciją.